

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (ครั้งที่ 56)

เรื่อง “Higher Educational Sandbox”

โดย

ดร.สัมพันธ์ ศิลปนาฏ

นายกสมาคมสหกิจศึกษาไทย และกรรมการบริหารสถาบันคลังสมองของชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์เดช กิริติพรานนท์

อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันอังคารที่ 2 กันยายน 2568 เวลา 13.00 - 14.00 น. ณ สถาบันคลังสมองของชาติ และ

ผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)

การอุดมศึกษาไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายครั้งใหญ่ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล โครงสร้างแรงงานที่ปรับตัวต่อเนื่อง และความคาดหวังใหม่ของสังคมที่ต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถรอบด้าน การจัดการศึกษาแบบเดิมที่เน้นโครงสร้างตายตัวและกรอบกฎระเบียบที่เข้มงวด อาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวได้อีกต่อไป แนวคิด “Higher Educational Sandbox” จึงถูกนำเสนอในฐานะพื้นที่ทดลองเชิงนวัตกรรมทางการศึกษา ที่ให้อิสระกับสถาบันอุดมศึกษาในการปรับหลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน และกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่ที่มีศักยภาพตรงกับความต้องการของประเทศและตลาดแรงงานโลก โดยมีผู้ร่วมเสวนา 2 ท่าน คือ ดร.สัมพันธ์ ศิลปนาฏ นายกสมาคมสหกิจศึกษาไทย และกรรมการบริหารสถาบันคลังสมองของชาติ และ ผศ.ดร.ณรงค์เดช กิริติพรานนท์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ได้ให้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับความจำเป็น แนวทาง และความท้าทายของ Sandbox ในระบบอุดมศึกษาไทย

1. ปัญหาการผลิตบัณฑิตในปัจจุบัน

ระบบอุดมศึกษาไทยยังคงมุ่งผลิตบัณฑิตตามโครงสร้างหลักสูตรที่เน้นความรู้เชิงวิชาการมากกว่าทักษะปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนมากไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคอุตสาหกรรม และทำให้เกิดปรากฏการณ์บัณฑิตว่างงาน ทั้งที่ตลาดแรงงานยังต้องการแรงงานทักษะสูงจำนวนมาก

2. บทเรียนจากการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ

ดร.สัมพันธ์ ได้ยกตัวอย่างจากประสบการณ์ในการผลักดัน สหกิจศึกษา (Cooperative Education) ว่าเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการทำงานจริง ควบคู่ไปกับการเรียนในห้องเรียน ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมากในการสร้างบัณฑิตที่มีทักษะตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ แนวคิดนี้สามารถนำมาต่อยอดในรูปแบบ Sandbox เพื่อขยายผลให้ครอบคลุมการจัดการศึกษาทุกสาขา

3. ความท้าทายของแรงงานในอนาคต

ผศ.ดร.ณรงค์เดช ชี้ว่า การมาของเทคโนโลยี AI และดิจิทัลทำให้ตลาดแรงงานต้องการทักษะใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บัณฑิตต้องมีทั้ง Hard Skills เช่น Data Analytics, Digital Literacy และ Soft Skills เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม หากระบบอุดมศึกษาไม่สามารถสร้างทักษะเหล่านี้ได้ ก็จะทำให้บัณฑิตขาดความสามารถในการแข่งขัน

4. Higher Educational Sandbox คืออะไร

Sandbox เป็นการสร้างพื้นที่พิเศษเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยทดลองจัดการศึกษานอกกรอบเดิม โดยมีเงื่อนไขผ่อนคลายเป็นพิเศษ สามารถออกแบบ หลักสูตรใหม่ที่ยืดหยุ่น (Flexible Curriculum) ใช้การเรียนรู้แบบ Block Course ที่เข้มข้นและตอบโจทย์ทักษะเฉพาะทาง หรือแม้แต่การจัดการเรียนรู้ร่วมกับภาคอุตสาหกรรมอย่างใกล้ชิด สิ่งสำคัญคือผลลัพธ์ที่ได้ต้องสามารถวัดได้จริงว่านักศึกษามีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงาน

5. การร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม

Sandbox จะมีความหมายก็ต่อเมื่อมีภาคอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทาง ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบหลักสูตร การสอน การประเมินผล หรือการสนับสนุนทรัพยากร การมีพันธมิตรทางภาคอุตสาหกรรมจะทำให้มหาวิทยาลัยสามารถผลิตบัณฑิตที่ตรงกับความต้องการจริง และยังสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้มีงานทำทันทีหลังสำเร็จการศึกษา

6. โมเดลการเรียนรู้ใหม่

Sandbox เปิดโอกาสให้นำรูปแบบการเรียนรู้สมัยใหม่มาใช้ เช่น Project-based Learning ที่ให้นักศึกษาแก้ปัญหาจริงจากอุตสาหกรรม Startup-based Education ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมและธุรกิจของตนเอง Digital Platform และ AI ที่ช่วยปรับการเรียนรู้ให้เป็นรายบุคคล (Personalized Learning) โดยทั้งหมดนี้จะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในบริบทที่เชื่อมโยงกับโลกยุคปัจจุบัน

7. ความท้าทายในการดำเนินการ

อย่างไรก็ตาม การสร้าง Sandbox มีอุปสรรคและความท้าทายสำคัญได้แก่ การปรับกรอบกฎหมายและระเบียบมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อความยืดหยุ่น การเปลี่ยนทัศนคติของคณาจารย์ที่คุ้นเคยกับการสอนแบบดั้งเดิม

การประเมินคุณภาพที่ต้องปรับจากการตรวจเอกสารมาเป็นการวัดสมรรถนะจริง การสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นจากสังคมว่าหลักสูตร Sandbox สามารถสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพได้จริง

8. สรุป

แนวคิด Higher Educational Sandbox ไม่ใช่เพียงทางเลือก แต่เป็นทางรอดของอุดมศึกษาไทยในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หากยังยึดติดกับระบบเดิมที่ขาดความยืดหยุ่นมหาวิทยาลัยไทยอาจไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์ได้ ข้อเสนอแนะสำคัญคือ มหาวิทยาลัยควรเริ่มจากการสร้าง Sandbox ขนาดเล็กในบางสาขาที่มีความพร้อม เพื่อเป็นต้นแบบในการทดลอง เช่น สาขาดิจิทัล เทคโนโลยี วิศวกรรม หรือสาขาที่ตลาดแรงงานขาดแคลน จากนั้นจึงค่อยขยายผลไปสู่ระดับมหาวิทยาลัยและระดับประเทศ พร้อมกันนี้ภาครัฐควรสนับสนุนทั้งด้านกฎหมาย งบประมาณ และนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ท้ายที่สุดการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่ที่เป็น Global Citizen มีทั้งทักษะวิชาการและทักษะชีวิต คือเป้าหมายสูงสุดของ Sandbox หากสามารถขับเคลื่อนได้จริง ย่อมทำให้อุดมศึกษาไทยไม่เพียงอยู่รอด แต่ยังสามารถก้าวนำบนเวทีโลกอย่างยั่งยืน

9. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ

วันที่ 18 กันยายน 2568